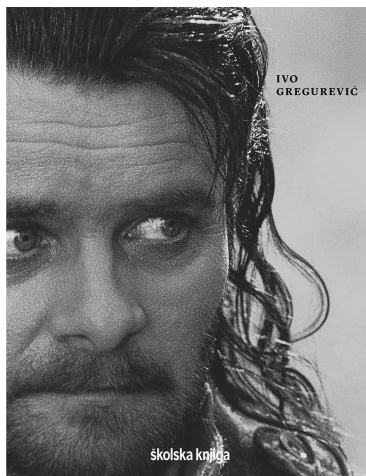

LUCIJA LJUBIĆ

Monografija s pogledom

BORIS SENKER – DANIEL RAFAELIĆ –

LADA MARTINAC KRALJ – NADA KOTURIĆ:

Ivo Gregurević

Školska knjiga, Zagreb, 2022.

Ljubitelji sve malobrojnijih knjižara, ma kojeg čitateljskog interesa bili, već su tijekom babljeg ljeta 2022. u izlozima mogli susresti sugestivan pogled Ive Gregurevića na naslovnici monografije koju je priredio Vedran Mlikota. Riječ je o glumčevoj fotografiji iz filma Rajka Grlića *Čaruga* iz 1991. (Maestro film). Iako je riječ o pogledu u stranu i ozbiljnom izrazu glumčeva lica, pa i o fotografiji koja samo djelomice prikazuje lice u krupnom planu, vjerojatno su mnogi slučajni prolaznici pomislili da Ivo Gregurević ili Kušanov *Čaruga* gleda baš u njih nastojeći im nešto reći, a na njima je hoće li to čuti i razumjeti. Na poledini knjige je fotografija iz glumčevih zrelih godina i izvan uloga, koju je snimila Neja Markičević (Cropix Hanza Media). Dvije foto-

grafije – na naslovnici i poledini knjige – kao da su ilustracije Gregurevićeva umjetničkoga puta i mnogolikosti njegovih glumačkih lica, a funkcioniraju i kao simboličan sažetak monografije, barem što se tiče stila kojim je pisana, a vjerojatno i sadržaja i forme u kojoj je to učinjeno.

Monografije o kazališnim umjetnicima, bez obzira na to kojom se strukom bavili, nisu malobrojne u hrvatskoj literaturi, a tijekom vremena uspostavljen je i njihov žanr koji se, bez obzira na različitosti u metodološkom pristupu, uvijek svodi na što iscrpnije i vjerodostojnije (p)opisivanje svega što je u karijeri naslovnoga junaka monografije učinjeno, uz odgovarajuću analizu i interpretaciju, likovne priloge i zahvale. Ovdje se već na početku

knjižnoga bloka nalazi zahvala na ustupljenoj građi i pomoći u nastajanju monografije, a možda je najvažnije što je zahvala upućena „institucijama i prijateljima Ive Gregurevića“, a već i navedene institucije – uz naslov, naslovnu fotografiju i zahvale – ovaj put ne podsjećaju na glumca koji obilježava kakvu okruglu obljetnicu profesionalnog rada, nego su autori monografije zahvaljuju glumcu na njegovu postojanju i cjelokupnom umjetničkom radu koji je bio toliko dojmljiv i za hrvatsku kulturu važan da je nastanak ove knjige bio ne samo zadovoljstvo nego i obveza hrvatske kulture da zahvali umjetniku na svemu što je učinio na području izvedbenih umjetnosti.

Tim putem pošli su i suautori monografije. Luko Paljetak autor je uvodne pjesme u akrostihu koji završava: „U sjećanju si našem, miran budi!“ Na početku Gregurevićeve umjetničke karijere bilo je kazalište o kojemu je pisao Boris Senker. Daniel Rafaelić pisao je o Gregurevićevu radu na filmu i u televizijskim serijama, a Lada Martinac Kralj o njegovu radiodramskom opusu. Nada Koturić autorica je poglavlja o Danima hrvatskog filma *Ivo Gregurević* u Orašju od 1996. do 2021., kojim je sastavljena i neformalna minimonografija toga festivala koji je izazivao podjednaku umjetničku i medijsku pozornost i u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini. Za žanr takvih monografija uobičajeno je i poglavlje *Sjećanja prijatelja i suradnika*, za koje je ovom prigodom prikupljeno više od četrdeset priloga, a mora se priznati i da su iznimno emotivni, poetični pa i duhoviti, ne samo zato što je monografija, zahvaljujući Vedranu Mlikoti, planirana brzo poslije Gregurevićeve smrti na samu Novu godinu 2019. pa su suradnici bili posebno motivirani i nadahnuti, nego i zato što je Ivo Gregurević – a dovoljno je pročitati samo nekoliko priloga, pa i spomenute zahvale – imao neobičnu sposobnost okupljanja i povezivanja različitih ljudi, ne samo kolega nego i kazališnih i filmskih gledatelja. Na kraju monografije je kratak Gregurevićev životopis s ispisanim dobivenim nagradama te QR kod, zahvaljujući kojemu je moguće pogledati isječak iz emisije Roberta Knjaza *Svlačionica*.

Glumačke monografije objavljene posljednjih tridesetak godina u Hrvatskoj vrlo rijetko na naslovnici donose prizor iz kazališne predstave ili filma, no u ovom slučaju teško je procijeniti, pojednostavnjeno rečeno, je li riječ o umjetnosti ili o životu Ive Gregurevića pa je stoga iznimno prikladan naslov poglavlja *Rođen za glumu*, u kojemu je B. Senker analizirao Gregurevićev kazališni rad, a isti naslov mogla bi nositi i cijela knjiga kojoj je na koricama dovoljno navesti samo glumčevo ime i prezime, bez nakladničkih „aditiva“. Razvrstavši Gregurevićev kazališni opus u nekoliko skupina, srodnih po dramsko-književnoj periodizaciji, a poprativši svoje prosudbe izvadcima iz kazališnih kritika, novinskih intervjuja, pa i videozapisa, Boris Senker napisao je članak o Gregurevićevoj kazališnoj karijeri započetoj na Omladinskoj sceni Gradskoga amaterskoga kazališta u Vinkovcima 1970., nastavljenoj u Teatru &TD, na Splitskom ljetu, u Malom kazalištu Trešnjevka, u Teatru u gostima i ukorijenjenoj u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu, u kojemu je od osamdesetih godina 20. stoljeća do kraja karijere odigrao dvadesetak uloga, uz povremene nastupe na Dubrovačkim ljetnim igrama i u Satiričkom kazalištu Kerempuh. Trideset šest popisanih Gregurevićevih kazališnih nastupa više je nego tri puta manji od broja njegovih uloga na filmu, a podjednako je broju njegovih uloga u televizijskim serijama. Kazališni posjetitelji sjetit će se njegovih uloga kao što su Julio Tapon, Hamlet, Tartuffe, Matamor, Visko Zlodre, Rico Verri i Grbo – i vjerojatno će zažaliti što takvih ostvarenja nije bilo više, bez obzira na riječ kazališne kritike, koja doduše jest neposredan svjedok vremena, ali ne uvijek i vjerodostojan suradnik pri sastavljanju povijesti kazališta, jednako kao što o umjetničkoj vrijednosti predstave ne govori ni broj repriznih izvedbi. U „obranu“ Gregurevićevih kazališnih ostvarenja, Senker citira samoga glumca koji je rekao da „glumac ne smije mnogo igrati u kazalištu, budući da kazalište traži preciznost i nepogrešivost, a ne trpi ponavljanja. (...) Dovoljna je, naime, jedna uloga godišnje u predstavi koja će se prikazivati sve dok gledalište bude ispunjeno. Najbolja je varijanta: u maksimumu glumačke kre-

ativnosti odigrati jednu predstavu u kontinuitetu tisuću puta.“ Na kraju svoje analize Senker zaključuje da, a s tim se lako složiti, ni jedan od navedenih Gregurevićevih kazališnih dramskih likova „nije srastao s njim onako čvrsto i trajno kao što je s njim srastao lik Đuke Begovića“. Zahvaljujući Branku Vukšiću, jednome od autora kraćih priloga u drugom dijelu knjige, pronađena je snimka predstave koja je preko kodiranog pristupa dostupna i čitateljima, kao što je na jednak način dostupan i uvid u nekoliko glumčevih kreacija na filmu i televiziji. Daniel Rafaelić u filmografskom tekstu podsjeća na veće i važnije Gregurevićeve nastupe, rukovodeći se istaknutom rečenicom da je taj glumac odavno postao „standard i domet“, a Lada Martinac Kralj podsjeća na glavne glumčeve radiodramske kvalitete, kao što su govor, prirodnost, brzina reakcija i inteligencija. Iako su neke monografije o kazališnim umjetnicima, kao i ova, obogaćene brojnim likovnim priložima i prizorima iz kazališnih predstava, filmova i televizijskih serija, ovome je izdanju dodatna vrijednost što je moguće pratiti i videozapise jedne predstave i nekoliko filmova. Osim zanimljivih tekstova, knjiga nudi i obilje likovnih priloga, najviše glumačkih i ponešto privatnih fotografija koje raskošno ilustriraju tekstualne priloge.

Ne samo naslovna fotografija nego i tekstovi suautora, prijatelja i suradnika upućuju na važnost pogleda koji je svojim glumačkim umijećem osebujno naglašavao Ivo Gregurević. U kazalištu je uspijevao stvoriti most između pozornice i gledališta, na filmu i televiziji stajao je ispred kamere uvlačeći se neprimjetno u kinodvoranu ili na običan kauč ispred televizora, na radiju se između pripremljenih replika nečujno došaptavao sa slušateljima, a u Orašju je širokogrudno okupljao goste ucrtavši još jedan grad na kartu filmske umjetnosti. Stoga je i ova monografija širokokutni pogled na ono čime je Ivo Gregurević zadužio hrvatsku kulturu.